

Formació i conscienciació passen (també) per la xarxa

Visat núm. 20
(octubre 2015)

per **Stefania Maria Ciminelli**

Darrerament, he tingut més d'un cop l'oportunitat de contestar preguntes sobre la meva feina de traductora: una entrevista, unes trobades amb estudiants, la presentació d'un llibre... Les preguntes que ens adrecen sovint ens fan reflexionar sobre temes en els quals, abans, simplement no havíem pensat. Un d'aquests temes, en el meu cas, és el paper cada vegada més important de l'agregació i l'intercanvi entre companys de feina, que en el cas dels traductors s'esdevé sobretot per mitjà de les xarxes socials i de les llistes de distribució de correu.

Sempre he volgut fer de la traducció la meva professió i, de fet, des que he començat a treballar, m'he dedicat a aquesta tasca amb més o menys intensitat, tot i que, per circumstàncies de la vida, he arribat relativament tard a la traducció literària, objectiu que perseguia des del principi. No tinc, però, formació acadèmica de traductora: he cursat estudis humanístics, i he estudiat idiomes fora de la universitat.

Les meves primeres traduccions professionals van ser, per tant, exercicis sagrats, l'única manera, per a mi, de comprovar les meves capacitats i aprendre dels comentaris que un possible revisor em podia fer. De mica en mica he anat agafant seguretat i he anat rebent un volum més important de feina. No deixava, però, de somiar la traducció literària. Fins que es va presentar la tan desitjada ocasió de posar-me a prova amb el text d'un important autor català.

En els anys anteriors les anomenades noves tecnologies s'havien desenvolupat a un ritme accelerat, que no ha parat mai de créixer i d'interrelacionar-nos cada cop més. Feia poc temps que havia descobert les llistes de correu entre professionals i ja n'estava apuntada a un parell. Per indicació d'una amiga, vaig conèixer una llista que reunia només traductors editorials que treballaven amb l'italià com a llengua d'arribada (des de qualsevol idioma) o de partida (a tots els idiomes). M'hi vaig apuntar i penso que això ha marcat un abans i un després a la meva trajectòria professional.

Se m'obria un món en què feia temps que volia entrar. Vaig començar a llegir tots els missatges que arribaven a la llista i a admirar els companys amb més experiència, cosa que notava en les coses que deien i les solucions que proposaven. Gràcies a una informació que algú va enviar a la llista, vaig poder establir el meu primer contacte proficu amb una editorial, i a poc a poc vaig participar més activament en aquella comunitat professional.

Han passat molts anys d'aleshores ençà, els membres d'aquella llista s'han multiplicat i jo participo a d'altres fòrums semblants. I si ara parlo, aquí, d'aquest aspecte de la nostra professió, és perquè el considero fonamental: no deixaré mai d'aconsellar a qui fa els primers passos en la traducció d'entrar a formar part d'algunes d'aquestes comunitats.

En una professió tan solitària com la nostra, les llistes de correu representen un punt de trobada,

una oportunitat d'intercanvi que de ben segur ha modificat la nostra manera de treballar. Mirant-ho molt pràcticament, tenim la possibilitat de demanar ajuda sobre determinats termes o frases, o de trobar algú que tingui aquell text que necessitem per a una citació i que abans amb sort trobàvem només amb una visita a les biblioteques que teníem a l'abast. Aquests també són avantatges de molta rellevància. Però quan parlo de la centralitat actual de les llistes en la feina del traductor em refereixo especialment a les oportunitats de diàleg i reflexió que aquestes comunitats ofereixen.

Perquè, a banda d'oferir ajuts concrets, a les llistes de traductors literaris es plantegen qüestions de caràcter més general i teòric i s'hi engendren debats molt interessants i enriquidors, sovint a partir de casos específics: un personatge que parla en dialecte obre el camp a tota una sèrie de consideracions sobre els possibles tractaments de les variants lingüístiques en traducció; un proverbi que no té corresponent a l'idioma d'arribada, o que, si el té, perd alguns elements lingüístics necessaris als ressons interns del text, dona el tret de sortida per a una discussió sobre pèrdues i compensacions, o sobre la creació lingüística i el paper del traductor com a innovador, etcètera.

Són qüestions bàsiques en la teoria i la pràctica de la traducció literària, que cadascú estudia i aprofundeix amb la bibliografia existent. Però el mateix mitjà canvia la perspectiva: una llista de correu ens ofereix una comunicació immediata i continuada, i multiplica així les oportunitats de debat i ens permet reflexionar sobre el nostre saber.

Personalment, d'aquests intercanvis n'he adquirit molta capacitat d'anàlisi i he tingut en compte qüestions que potser no m'hauria plantejat si algú no me les hagués fet veure. I durant els anys he desenvolupat les eines per reconèixer si en una traducció vaig pel bon camí o si he de corregir el rumb.

En una professió en què la formació contínua és especialment important, aquestes formes d'agregació i comunicació es consoliden com a espais de formació permanent.

Però hi un altre aspecte que m'agradaria ressaltar d'aquests grups i és la seva funció «social». Al cap del temps, es conformen com a autèntiques comunitats. Els debats que s'hi engendren no solen ser exclusivament lingüístics, sinó que toquen tots els àmbits de la professió: les condicions de treball, els contractes, la retribució, la qüestió de la propietat intel·lectual, el reconeixement de la figura del traductor. Des de Biblit, per exemple, la llista de distribució de traductors literaris de/a l'italià més nombrosa i, m'atreveria a dir, de referència, van néixer les primeres iniciatives de conscienciació sobre la feina del traductor amb vista al públic, la premsa i les institucions: un observatori sobre la premsa, que denunciava la falta de reconeixement de la feina del traductor pels periodistes que escriuen recensions; una carta oberta als diaris; l'organització de presència física en algunes fires de llibres. Fins a arribar a les més recents: xerrades a les universitats, col·laboracions amb La casa delle Traduzioni de Roma, etcètera. I també des de Biblit es va començar a plantejar la necessitat d'un sindicat de traductors: el debat va portar un grup de membres de la comunitat a fundar la secció de traductors dins el Sindicat d'escriptors i, al cap de vuit anys, a separar-se'n per fundar un sindicat autònom.

Com en qualsevol altre grup humà, a l'interior d'aquestes comunitats s'estableixen vincles personals i professionals, es generen confrontacions, i els debats poden arribar a ser molt aspres, en determinades ocasions. Però, a parer meu, sempre són constructius. És per tot això que actualment considero irrenunciable fer ús d'aquests instruments en la pràctica de la meva professió.